

Úti beszámoló a 2022. május 21-i „Dunakanyar (Dunakeszi, Alag, Penc)” külön buszos útról

Kissé borús, esős szombat reggel indultunk útnak negyven túratárssal, hogy bejárjuk Pest megyének ezen településeit, melyek név szerint talán mindenki számára ismertek, mégis aránylag kevesen jártak még itt. Ezt az utunkat amolyan jutalomútképpen is szántuk azon kedves tagtársaknak, akik a legrégebben – közülük négyen 30 éve, az alapításunk óta – tagjaink, ezzel is megköszönve hűségüket.

Kissé szitáló esőben indultunk útnak és rövidesen megérkeztünk utunk első állomásához, az **alagi-majori romtemplomhoz**. **Alag** a középkorban önálló település volt, első írásos említése 1328-ból van, bár peres iratokban már korábban is találoztunk a nevével. A középkorban a szomszédos Dunakeszivel együtt nem tett szert nagy jelentőségre, de folyamatosan lakott volt. A falu birtokosa sokáig az Alagi család volt.

A közigazgatásilag ma Dunakeszihez tartozó Alagi-major szélén található a kis középkori alagi templomrom. A falu egykori, **Szűz Máriának szentelt katolikus plébániatemplomának** érdekessége, hogy az ásatások során feltárt romok igazából két templom maradványait is rejtik. Az egyik egy a 13. században épült román stílusú körtemplom, a másik pedig az egykori körtemplomhoz épített, támpillérekkel erősített poligonális gótikus szentély, feltételezhetően a 15. századból. A templomból mára már csupán 3 méteres falmaradványai és két szentélye maradtak fent. A gótikus szentély pasztofórium-fülkéjét és egy középosztós ablakának ívét ma is láthatjuk a falban.

Innen a nem messzire található **Alagi Tréningtelepre** mentünk, ahol már várt minket **Bus Antal** úr, a telep helyettes vezetője. Először a **Pavilon** épülete előtt álltunk meg, majd bementünk a Pavilonba, ami egykor úri kaszinóként funkcionált, és kényelmes bőrfotelekben ülve hallgattuk meg az elbeszélését. Ebből a következőket tudhattuk meg: A dunakeszi lovassport története 1889-ben kezdődött, amikor a **Magyar Lovaregylet**, melynek első elnöke gróf Széchenyi István volt, megvette Alagpusztát. 1890-ben kezdődött meg a versenypálya építése angol mérnökök bevonásával.

A kezdetekkor mintegy 700 hektárnyi területen működött a tréningtelep (ez ma a visszabérelt területekkel – Téli Pálya és „Ügető” pálya – együtt 150 hektár). Angol mintára a legmodernebb istállók, lovászlakások, kúriák, összekötő utak, karamok és pályák épültek. Az építkezéseket nem más, mint gróf Batthyány Lajos fia, Elemér felügyelte. Mintaként az angol Newmarket szolgált.

Az alagi birtok önálló szervezatként működött, minden megtalálható volt itt, amire ehhez szükség lehetett, például kertészet, tehenészet, kovácsműhely is működött, illetve takarmány-, gyümölcs- és zöldségtermesztéssel is foglalkoztak. A tréningtelep hatalmas sikernek örvendett. Alagon Európaszerte híres versenylovak istállóit álltak, sőt azok a futtatók, akinek nem jutott hely, gyakran még új istállók építését is vállalták, csak hogy itt lehessenek.

Az első futamot már egy év múlva, 1891-ben megtartották, majd a futamok rendszeressé váltak az **Alagi-díj** 1893-as megalapításával. Három víztoronnyal kiépítették az ivóvízhálózatot is, így **Alag** lett az ország első községe, melynek **teljes ivóvízhálózata volt**. 1896-ben már új pályát is építettek, fenyőfákat telepítettek. 1898-ban megépült a Pavilon épülete, a határ beépült istállókkal. A Lovaregylet 1901-ben segítséget nyújtott az új dunakeszi község háza építéséhez, majd 1910-ben megépítette az akkor önálló Alag új község házát. Támogatta a népiskola megépítését is.

Bár a telep alapvetően nem versenyrendezés céljára épült, de sokszor kisegítette a magyar lóversenyzést, így például 1921-ben is. A Tanácsköztársaság után a magyar lovassport központja Alagra költözött, ott rendezték 1821-ben az **első Magyar Derbyt**. 1925-től a versenyek nagy része visszakerült Budapestre, így a pálya fő feladata ismét a trenírozás lett. Fénykorában Alagon hatszáznál is több ló volt, a világ legnagyobb tréningközpontjai közé számított, nem véletlen, hogy 1935-ben megalapították a **Nagyalagi ménest**. A második világháború után vége lett a virágzásnak a háború okozta károk és az államosítás miatt. 1951-ben Magyar Lóverseny Vállalat néven államosították a lovaregyletet. 1989-ben újjá alakult a Magyar Lovar Egylet. 1994 óta ismét van verseny Alagon. Dunakeszin minden évben megrendezik az **alagi lovasmajálist**.

Közben elállt az eső és előbújt a nap is. Körbejártuk a telepet, benéztünk egy istállóba, ahonnan éppen egy csodaszép, nyakigláb csikót vezetett ki a tréner.

Az istállók és lovászlakások által közrefogott téren, hatalmas hársfák alatt van eltemetve **Overdose** pejmen, az utóbbi évek legsikeresebb, magyar színekben versenyző lova. Pályafutását a szakértők Kincsem – a „csodakanca” – életéhez hasonlították. 2008. decemberében a világgranglista harmadik helyén állt, Európában a legjobb eredményt elérő ló volt. Becsült értéke 5 millió euró, mintegy 1,5 milliárd forint volt. És hogy miért itt temették el?

Tulajdonosa, Mikóczy Zoltán magyar színekben akarta versenyeztetni Overdose-t. Mivel a lovak állampolgárságát az határozza meg, hogy hol tréningezik őket, ezért a ló Magyarországon az Alagi Versenyló Tréningtelepen tréningezett. Zsokéja minden versenyen piros-fehér-zöld színű dresszben lovagolta.

Megköszöntük a részletes, mindenre kiterjedő tájékoztatást és a tréningteleptől pár percre lévő **Lovaregyleti Kápolnához** mentünk, ahol Druzsín Margit presbiter és Harangító Katalin tanárnő fogadtak minket. Ők mutatták meg nekünk a kápolnát, majd a Szent Imre templomot.

A 18. és 19. század fordulóján az akkor már komoly hírnévnek örvendő Alagi Lovaregylet kápolna építéséről hozott határozatot. Ez a kápolna a **Nepomuki Szent János Kápolna**.

Három nagy múltú grófi család, a Cziráky, Almássy és Pejácsevich családok adományának köszönheti létét a kápolna, amely 1906-os építésének sajnos egy szomorú apropója is volt. A három család tragikusan elhunyt fiataljainak emlékét a mai napig őrzik a kápolna falán található emléktáblák.

Szerencsére az épületben a világháborúk nem okoztak komolyabb kárt, de később az 1950-es évek elején az épület környékén a szovjet hadsereg által elrejtett fegyverraktárakban robbanás történt, komoly károkat okozva a templom tetőszerkezetében és valamennyi ablakában. Az alagi katolikus hitközösség adományainak és elkötelezettségének, továbbá az új évezred elején kapott állami támogatásnak köszönhetően a Lovaregyleti Kápolna ma már teljes fényében várja a hívőket.

A gyönyörűen felújított neogótikus épület kapuja felett a Tanító Krisztus c. mozaik látható, melyet 2005-ben szenteltek fel. A kápolna szentélyében, az ajtó felett, kisméretű boltívben elhelyezett freskó található, amely Szűz Máriát ábrázolja, kezében a kisded Jézussal. Az oltár felett Nepomuki Szent Jánost ábrázoló, az 1960-as években készült üvegablak látható.

Innen átmentünk a Szent Imre térre, ahol egy megkapó neoromán stílusú épület, a római katolikus **Szent Imre Templom** áll. A ma már ismét az Alagi Egyházközséghez tartozó templom az 1930-as években épült, Dr. Fábrián Sándor építész tervei alapján.

A katolikus templom Szent Imre nevét az egykori herceg halálának 900. évfordulójának alkalmából kapta így emlékeztetve a tiszta életű hercegre. Az alagiak ugyanakkor a magyar ifjúság védőszentjét összekapcsolták a levintemozgalommal és az iratok szerint legkésőbb 1933-tól „levintemplomként” hivatkoztak a felépítendő Szent Imre templomra.

Az alagi hívek a vallási áhitat légkörét tradicionális építészeti formák között akarták megélni, ezért az építész Árpád kori falusi templomokat idéző, neoromán épületet tervezett. A szürkés-sárgás ürömi homokkőből épült templom megannyi eleme a kor és környék hithű katolikusainak adakozó kedvét dicséri. Ilyen adomány volt a Magyar Lovagegylettől kapott kavics, vagy a Zsolnay gyártól kapott mázas tetőcserep.

Az **impozáns kazettás mennyezetet** Körösfői–Kriesch Aladár egyik legjobb tanítványa, a gödöllői művésztelephez köthető festő- és iparművész, **Leszkovszky György** tervezte. A szentély fölötti nyolcszög alakú keretbe a két angyal által tartott **koronás középcímer** domborműve került. A hosszház középső, oktagonális kazettájának a trónoló Madonna látszik, ölében a gyermek Jézussal, két oldalt Mária lábainál két térdelő angyal jogart és országalmát nyújt a Szűzanya felé, a feje fölött pedig két lebegő angyal a Szent koronát tartja (**Magyarország Patrónája** ábrázolás).

Leszkovszky a háború után is kapcsolatban állt az alagi plébániával, 1948-ban megtervezte a gyönyörűen faragott baluszteres és törpepilléres szentélykorlátot (áldozatókorlátot), 1954-ben ő tervezte az oltár tetején lévő baldachint, 1965-ben pedig elkészítette a szembemiséző oltár és az apszis Szent Imre üvegablakának (lényegében a templom oltárképének) terveit.

Sajnos a Szent Imre templomot is elérte a II. világháború pusztítása. Többször is bombatalálat érte amiben nem csak az egyik tornya rongálódott meg, de az ókeresztény stílusú belső tér bútorai is tönkrementek, valamennyi ablaka betört és az orgona is használhatatlanná vált. Szerencsére Csík József, az elkötelezett plébános rögtön a háború után intézkedett a károk helyrehozataláról. Fontos esemény volt még a templom életében az Alagi Egyházközség újbóli önállósá válása közvetlen az ezredforduló előtt 1999-ben.

Következő úti célunk **Penc** község volt. Itt egy rövid ebédszünet után a **Cserhátalja Múzeum** vezetőjével, **Végh József** helytörténésszel találkoztunk, aki elmesélte a falu történetét és közben bemutatta a múzeumot, mely az egykori Osztrólczy-kúriában kapott helyet és rendkívül gazdag szkíta és kelta tárgyi emlékekben.

A 2500 lakosú is település Budapestről 40 km-re fekszik a Cserhát lábánál, Pest és Nógrád megye határán. Sokáig Nógrád megyéhez tartozott, ma azonban Pest megyéhez. A kedvező földrajzi adottságú területen már a kőkorszakban is lakott volt, a vaskorban megtelepedtek a szkíták, kisebb vasolvastűjük is volt itt. Legkiemelkedőbb lelete a szkíta kard, melyet Patay Pál régész talált 1958-ban. Római korból származó pénzeket és honfoglalás kori sarkantyúkat is találtak itt. Középkori említése először egy 1326-os oklevélben tűnik fel. Az 1600-as években két különálló falut, Kis- és Nagypencet említik, de a török időkben elnéptelenedik.

1700-as évek közepére települtek újra a Felvidékről érkező szlovák földművelőkkel. A szőlőművelés évszázadokon át a legfontosabb gazdasági tényező volt a község életében. Az 1870-es években a birtokosok „Penczi bortermelők pincéje” néven raktárt tartottak fenn a fővárosban. Egy 1874-es forrás így fogalmaz: „Lakosai leginkább bortermeléssel foglalkoznak, mely minőségre, de nevezetesen mennyiségére nézve e megyében legelső helyen áll.” A helyi szőlősgazdák ma is sokat tesznek a bortermelő településsé nyilvánítás érdekében.

Petőfi többször ellátogatott a faluba anyai nagynénjéhez, Hruz Évához. Az ő emlékét őrzi a kiállításban látható dohányzsita, melyet mindenhová magával vitt, valamint a helytörténeti múzeum előtti emlékmű. Híres szülöttje a falunak Sándorfalvi Sándor festőművész és Jakus Lajos tanár, helytörténész, iskola- és múzeumigazgató, akinek nevét a helyi múzeum őrzi.

A múzeum megtekintése után tartottunk egy kellemes kávészünetet a helyi cukrászdában, majd elindultunk, hogy találkozzunk egy helyi gazdával, **Horváth Balázssal**. Utunkat mindenképpen egy **helyi gazdaság** megtekintésével szeretnénk zárni. A kis patak melletti ösvényen már jött is elénk Balázs a feleségével és a kislányával, kutyájuk kíséretében. Kis fahídon kellett átmennünk és máris a tanyán találtuk magunkat. Olyan szívélyesen fogadtak minket, mintha régóta ismernénk egymást. Balázs jómódú budapesti család sarjaként nőtt fel, de mindig is vágyott a természetbe és feleségével együtt úgy döntöttek, hogy biogazdálkodással szeretnének foglalkozni. Ehhez itt, Pencen találták meg a megfelelő helyet. Kislányuk már ide született és nem is tudnák máshol elképzelni az életüket.

A gazdaságot egyik oldalról a patak, másik oldalról a domboldal határolja, ameddig a szem ellát, üde zöld legelő húzódik, a látóhatárt a Cserhát vonulatai zárják le. A tanyán a gazdasági épületek, műhelyek, istállók mind Balázs keze munkáját dicsérik, természetesen a 15 négyzetméteres, félig földbe süllyesztett vályogház is, amiben jelenleg laknak. A tanyán nincs sem vezetékes víz, sem áram, a vizet a kútból húzzák, a műhely tetején lévő napelemek szolgáltatják a szükséges energiát a fűtéshez, meleg vízhez. Mivel villany nincs, petróleumlámpával világítanak és alkalmazkodnak a természetes napszakokhoz. Ha világosodik, felkelnek, ha besötétedik, lefeksznek. Biogazdálkodást folytatnak, szívesen fogadnak olyan látogatókat - akár hosszabb időre is -, akik szeretnék megtanulni a módszert. Ha valaki szeretne lovaglőleckéket venni, arra is van lehetőség.

Körbejártuk a tanyát, megnéztük az istállókat, a háziállatokat, a műhelyet, ahol rengeteg szerszám található a ház körüli munkákhoz és megcsodáltuk a háziasszony büszkeségét, a kamrát, amely tele volt a helyben termelt és tartósított zöldségekkel, gyümölcsökkel. Áram híján nincs hűtőgép, az állatok

lesütött húsát bődönökben, zsír alatt tartják frissen. A friss kenyeret kemencében sütik, a tejet saját állataikból fejjik. Nem használnak semmilyen műtrágyát, tartósítószeret.

Nagyon élveztük az ott tartózkodást, kisebb csoportokra oszlottunk, a kedves házigazdák igyekeztek mindent megmutatni és minden kérdésünkre választ adni. A bátrabbak megsimogatták az éppen útjukba kerülő állatokat, cicát, kutyát, nyulat, kecskét, szamarat, lovat. A csirkék persze elfutottak az üdvözlés elől... Még szívesen maradtunk volna, de közeledett a nap vége, így hát elköszöntünk vendéglátóinktól Buszra szálltunk és egy szép tartalmas nap élményeivel töltekezve elindultunk hazafelé. A szép természeti környezetre és a barátságos fogadtatásra még sokáig emlékezni fogunk és reméljük, hogy lesz még alkalmunk visszatérni.

Ez a szép utunk a Bp. VI. kerületi Terézvárosi Önkormányzat pályázati támogatásával valósult meg, melyet tagjaink nevében ezúton is köszönünk.

Mógor Gabriella túravezető